udk 316.644-055.52:[37.091.3:811.112.2
doi https://doi.org/10.18485/zivjez.2025.45.1.6
Оригиналан научни рад
Примљен 22/08/2025
Прихваћен 03/10/2025

Александра Јакшић*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за германистику

СТАВОВИ РОДИТЕЉА И ДЕЦЕ ПРЕМА УЧЕЊУ НЕМАЧКОГ КАО ДРУГОГ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Ставови родитеља играју кључну улогу у успеху њихове деце, посебно када је реч о учењу страних језика. Проучавање родитељских ставова може нам помоћи да разумемо како родитељи утичу на мотивацију и интерес деце за учење језика, што даље утиче на постигнућа у учењу. Такође, ставови родитеља могу обликовати избор језика који дете учи, као и дугорочне образовне и професионалне прилике које се отварају кроз познавање страног језика. С обзиром на све већу важност страних језика у глобалном друштву, истраживање овог аспекта може пружити увид у ефикасније приступе у настави језика и подршци ученицима.

Питање мотивације за учење страног језика постаје све релевантније у контексту глобализације и све веће важности немачког језика у образовању и запошљавању. Циљ истраживања је испитати коју врсту мотивације родитељи најчешће подстичу код своје деце – интегративну (мотивацију за интеграцију у културу немачког говорног подручја) или инструменталну (мотивацију усмерену ка практичним могућностима, као што су каријера или одлазак на студије у иностранству). Методолошки, истраживање се ослања на слободне интервјуе са шесторо ученика и њиховим родитељима кроз које су анализирани њихови ставови о немачком језику. Резултати показују

* aleksandrajaksicc@gmail.com

да родитељи често подстичу инструменталну мотивацију код ученика јер верују да је важно учити немачки као други страни језик због каријерних могућности које њихова деца могу имати услед познавања страног језика. Ови налази доприносе разумевању утицаја родитељских ставова на процес учења језика.

Кључне речи: вишејезичност, ставови, мотивација, родитељи, настава другог страног језика, немачки језик

1. Увод

Према Европској комисији, учење језика је „једна од најосновнијих вештина коју сваки грађанин треба да поседује како би активно учествовао у разумевању европске заједнице и оно олакшава социјалну кохезију" (Комисија Европских заједница, 2008). Европска комисија је усвојила Акциони план за европску сарадњу у области образовања и обуке (ЕТ, 2020), који је донет у мају 2009. године, а који има за циљ да животно учење и мобилност студената постану стварност, да се унапреди квалитет образовања и ефикасност обуке, да се промовишу једнакост, социјална кохезија и грађанско учешће у друштвеним питањима, те да се побољшају креативност и иновације на свим нивоима образовања (Европска комисија, 2011). На учење и усвајање другог страног језика утиче низ фактора – биолошки, когнитивни и афективни фактори за усвајање језика. Биолошки фактори обухватају узраст, пол и таленат, когнитивни фактори су стилови учења и структура личности, док су афективни фактори – страх, ставови и мотивација. Утврђено је да одређена афективна стања ученика утичу на усвајање другог страног језика, али се кроз наставу језика у основној школи примећује да одређени ставови родитеља према усвајању одређених предмета, па тако и страних језика, имају утицај на мотивацију ученика за учење.

Циљ овог рада је испитивање ставова родитеља и деце петог разреда према учењу немачког језика као другог страног језика. На почетку рада ће бити представљени афективни фактори који утичу на усвајање другог страног језика. Посебна пажња биће посвећена ставовима, али и мотивацији за учење немачког језика, при чему ће бити анализирана два типа мотивације – интегративни и инструментални. Док интегративна мотивација подразумева жељу за дубљим разумевањем културе и интеграцијом у говорну заједницу,

инструментална мотивација се ослања на могућности примене наученог језика, као што су професионалне и образовне могућности.

Током истраживања прво смо испитали ставове ученика према учењу немачког као другог страног језика, а затим и ставове њихових родитеља. У истраживању је учествовало шесторо ученика петог разреда, као и њихови родитељи. И ученицима и родитељима је био задатак да напишу свој став о учењу немачког. Ученици су добили задатак да то ураде током часа разредне наставе, док су родитељи писали своје ставове на родитељском састанку.

Ово истраживање треба да пружи увид у начин на који ставови родитеља обликују мотивацију ученика да уче други страни језик. Рад обухвата и анализу ставова родитеља о учењу немачког језика зарад будуће каријере њихове деце, као и ставове саме деце, која немачки језик често виде као средство за комуникацију током путовања и са породицом у иностранству. Упоређивањем ових ставова настојаће се разумети начини на које различити фактори утичу на мотивацију за учење језика у породици. Претпоставка на почетку рада јесте да су родитељи фокусирани на практичне аспекте учења и да углавном подстичу инструменталну мотивацију код деце. Одговор на питање која врста мотивације је кључна за усвајање другог страног језика и како ставови родитеља утичу на ученике може да помогне наставницима да прилагоде методе како би најбоље подстакли ученике да уче страни језик. Такође, резултати истраживања могу послужити као основа за даља истраживања о улози родитеља у образовању.

2. Теоријски оквир

2.1 Афективни фактори за усвајање другог страног језика

Претходна истраживања су потврдила да ставови родитеља играју пресудну улогу у мотивацији деце за учење страних језика. На пример, Гарднер и Ламберт (1972) су први идентификовали концепт интегративне и инструменталне мотивације у учењу језика, што је постало централни оквир за многе касније студије. Гарднерово истраживање је показало да деца која имају родитеље са израженом интегративном мотивацијом показују већи интерес за учење језика и постизање виших нивоа језичке компетенције. Према Гарднеру (1985: 110), родитељи могу имати значајну улогу у мотивисању своје деце за учење страног језика. Они то постижу разговором са децом о процесу учења, као и вредности учења језика, али и самим укључивањем у учење страног језика са својом децом. Поред тога, они могу

додатно подстицати мотивацију своје деце, тако што ће да вреднују и цене успех у учењу језика, али је важно и да пруже подршку и током периода неуспеха. Свој став према учењу страног језика родитељи показују и кроз лично ангажовање, нпр. гледајући презентацију за наставу немачког језика заједно са децом (Гарднер 1985: 109).

Студије попут оних које су спровели Бејкер (1992) и Ласагбастер (2005) наглашавају да родитељски ставови према језику често одражавају шири друштвени и културни контекст у којем породица живи. На пример, родитељи из вишејезичних средина, где је познавање језика кључно за друштвену интеграцију, често наглашавају интегративне аспекте мотивације код деце. Насупрот томе, у монолингвалним срединама родитељи су често усмерени на практичне користи језика, као што су могућности запошљавања и образовања у иностранству.

Према Дурбаби (2011), афективна стања могу имати утицаја на способност ученика да обради информације и меморише их. У одређеним педагошким контекстима ово стање може бити проузроковано високим захтевима који се постављају пред ученика; у ситуацији у којој ученичка постигнућа не могу да оправдају очекивања. Ниска доза страха може да допринесе вишем степену пажње и концентрације и да тиме омогући боље резултате (Ример 2002).

Ставови су релативно константни вредносни судови о култури језичке заједнице чији се језик учи. Неки глотодидактичари их не разликују као посебан чинилац у учењу страних језика, већ их убрајају у опште мотивационе факторе који утичу на развој интегративне мотивације (Дурбаба 2011). Гарднер и Ламберт (1972) истичу да су ставови према учењу другог језика кључан фактор који утиче на мотивацију и успех у учењу и усвајању другог језика. Према ауторима, ставови према учењу другог језика обухватају емоционалне реакције, интересовања и уверења у односу на језик који се учи. Гарднер и Ламберт (1972) истичу да социокултурни фактори, као што су друштвена средина и културни контекст, могу утицати на формирање ставова према учењу језика. На пример, позитиван став према језику може бити подстакнут ако особа види језик као корисно средство за комуникацију са људима из различитих култура или као средство за професионални напредак. С друге стране, негативан став може настати ако се језик перципира као тежак или непотребан. Аутори такође истичу да наставници играју важну улогу у формирању ставова према учењу језика. Њихово позитивно опхођење и

подршка могу подстаћи позитиван став код ученика и повећати њихову мотивацију за учењем. За Гарднера (1985), став је скуп уверења и психолошких предиспозиција за деловање или евалуацију понашања на одређен начин, док мотивација за њега представља разлог да се нешто уради; комбинацију жеље и напора да се постигне циљ. Ауторка Тодор (2016) у свом раду наглашава да позитивни ставови утичу на мотивацију ученика за учење, као и на успешније усвајање одређеног језика. Ставови утичу на већу ангажованост ученика, а повезани су и са бољим резултатима у усвајању другог страног језика. Тодор (2016) је у свом истраживању дошла до закључка да су ставови ученика према учењу језика одређени претходним искуством употребе језика. Према ауторкама Перић и Радић (2021), људи са позитивнијим ставовима креативније размишљају и имају већу жељу за учењем, што и резултира успешнијим учењем. Наставници језика могу помоћи да се промовишу позитивни ставови тако што ће у своје часове укључити аутентичне културне материјале и активности, пружајући ученицима прилике да комуницирају са изворним говорницима и охрабрујући ученике да размисле о својим ставовима и уверењима према циљном језику и култури (Дерњеи & Ушиода, 2013).

Још један од афективних фактора за усвајање другог страног језика јесте мотивација. Мотивација је скуп психолошких стања која утичу на појединца, на његово понашање и интензитет понашања. Та психолошка стања још се називају и мотиви. Постоји више различитих становишта што се тиче саме дефиниције мотивације за учење и усвајање другог језика, као и више различитих подела мотивације.

Студије које су се бавиле учењем немачког језика показују да родитељи често виде овај језик као средство за боље каријерне могућности и академски успех (Буссе, 2013). Због важности Немачке као економске силе, родитељи често подстичу инструменталну мотивацију код деце, истичући економске и професионалне предности учења немачког језика. Међутим, нека истраживања, као што су она која је спровео Сизер (2005), показују да деца код којих је подстакнута интегративна мотивација имају трајнији интерес и успех у учењу језика, без обзира на почетне циљеве родитеља. Ови налази показују да, иако је инструментална мотивација важна, интегративна мотивација често води ка дубљем и дугорочнијем интересу за учење језика. Такође, истраживања сугеришу да образовне политике и наставни програми треба да узму у обзир разноврсност родитељских ставова како би се боље подржала мотивација деце у учењу страних језика.

Интегративна мотивација је врста мотивације која се односи на жељу да се научи језик како би се постао део културе повезане са тим језиком. То је облик унутрашње мотивације који је вођен индивидуалним интересовањем за језик и културу, као и жељом за успостављањем односа са члановима циљне језичке заједнице. Утврђено је да је интегративна мотивација снажан предиктор успешних исхода учења језика јер ученици који су интегративно мотивисани имају тенденцију да испоље више нивое ангажовања, упорности и постигнућа у учењу језика. Концепт интегративне мотивације први су увели Гарднер и Ламберт (1972), који су предложили социоедукативни модел усвајања другог језика. Према овом моделу, већа је вероватноћа да ће ученици који су мотивисани да уче језик како би се интегрисали у циљну језичку заједницу бити успешнији у учењу језика од оних који су мотивисани инструменталним разлозима, као што су академски захтеви или изгледи за посао. Социоедукативни модел објашњава да на интегративну мотивацију утичу различити фактори, као што су ставови ученика према циљном језику и култури, њихова друштвена идентификација са циљном језичком групом и њихова перципирана сличност са члановима циљне групе језика. Истраживање је показало да је интегративна мотивација кључни фактор за успешно усвајање другог језика (Дерњеи 2005). Појединци који имају висок ниво интегративне мотивације имају веће шансе да стекну позитивније ставове према циљном језику, што може довести до повећане мотивације за учење језика. То пак може довести до бољег познавања језика и већег успеха у постизању комуникативне компетенције на циљном језику. Интегративна мотивација се може побољшати кроз различите стратегије, као што су промовисање интеркултуралне компетенције, стварање могућности за успостављање контакта са члановима заједнице циљног језика и пружање позитивних повратних информација ученицима и појачање њихових напора. Поред тога, наставници језика могу промовисати интегративну мотивацију стварањем подстицајног и инклузивног окружења у учионици које вреднује различитост и подстиче ученике да прихвате своју и туђу културу. Интегративно мотивисане особе исказују позитиван став према циљној култури и снажну заинтересованост за њу. У школском контексту се односи на заинтересованост за страну културу другог страног језика.

Инструментална мотивација је врста мотивације која се односи на жељу за учењем језика ради постизања неког практичног циља, као што је полагање испита, добијање посла или путовање у страну земљу. То је облик екстринзичне мотивације који је вођен спољним факторима, а не

унутрашњим интересовањем за језик или културу која је с њим повезана. Утврђено је да је инструментална мотивација предуслов за успех у учењу језика, јер ученици који су инструментално мотивисани имају тенденцију да покажу виши ниво напора, упорности и постигнућа у учењу језика. Концепт инструменталне мотивације први су увели Гарднер и Ламберт (1972) у свом социоедукативном моделу усвајања другог језика. Према овом моделу, ученици који су мотивисани да уче језик из инструменталних разлога, као што су академски захтеви или прилике за посао, и даље могу бити успешни у учењу језика, иако њихова мотивација може бити мање трајна од мотивације интегративно мотивисаних ученика. Инструментална мотивација је кључна у процесу учења језика и одражава жељу ученика да науче језик како би постигли неки практични циљ. Иако може бити мање трајна од интегративне мотивације, инструментална мотивација и даље може довести до успешних исхода учења језика, посебно када је ученицима обезбеђено окружење за учење које пружа подршку и изазов. Делује као екстринзичка мотивација онда када учење језика доприноси некој нарочито личној користи.

2.2 Утицај родитеља на мотивацију ученика

Родитељи представљају веома важан фактор у образовању своје деце јер њихове вредности, очекивања и ставови директно утичу на образовне одлуке које деца доносе. Овај утицај је посебно изражен у раним фазама образовања, када деца још увек развијају своје ставове према учењу и немају довољно искуства да самостално процене значај појединих предмета. Учење страних језика је један од образовних аспеката где су родитељска подршка и охрабривање од изузетног значаја.

Родитељи често обликују ставове своје деце према језику кроз разне факторе, укључујући друштвене норме, економске прилике, као и личне преференције према одређеном језику или култури. На пример, родитељи могу подстицати децу на учење језика због практичних користи које учење може донети, као што су побољшане каријерне могућности, или због шире културне интеграције и интересовања за стране земље. Ова мотивација, која долази од родитеља, често одређује колико ће деца бити посвећена учењу језика, колико ће бити мотивисана и колико ће уживати у том процесу.

Разликују се два основна типа мотивације која родитељи могу подстицати: интегративни и инструментални. Интегративна мотивација односи се на жељу да се дете уклопи у културу и друштво које користи страни језик, док је инструментална мотивација везана за практичне користи, као што су образовне прилике или каријера. Истраживања

показују да родитељи који имају позитивне ставове према језицима често подстичу дугорочну мотивацију за учење страних језика код деце, док они који виде језик првенствено као средство за постизање циљева могу подстицати мотивацију краткорочнијег карактера, која зависи од прагматичних резултата.

Гарднеров (1985) социообразовни модел разликује образовне и друштвене језичке ставове, који укључују групне и друштвене димензије, али и индивидуалне перцепције идентитета. Његов циљ је био да утврди како су ставовни и мотивациони елементи повезани са усвајањем другог језика (Л2). Однос између мотивације и оријентације (термин који је користио за означавање „циља") представља кључни аспект његовог модела. Он прави разлику између интегративне и инструменталне оријентације у зависности од тога да ли се укључује жеља за припадањем групи која говори други језик, или пак виши утилитарни циљеви попут добијања бољег посла или полагања испита. У суштини, ставови и мотивација, иако два различита концепта, уско су повезани (Сизер 2010). За неке истраживаче ставови су претеча мотивације и помажу у објашњењу термина мотивације,, а да би се демонстрирала њихова међусобна повезаност, Сизер (2010) је развио модел мотивације који приказује како циљеви ученика језика утичу на њихове ставове и обрнуто. Герет (2010) такође наглашава њихову повезаност, наводећи да су ставови повезани не само са емоцијама већ и са мишљењем и понашањем. Дакле, ставови су повезани са напорима које особа намерава да уложи у учење језика. Ова два концепта су, према томе, сложено повезана, и иако ставови претходе мотивацији, у исто време мотиви могу утицати на став. Породица може играти кључну улогу у јачању позитивног мишљења деце према страним језицима. Ставови родитеља према страним језицима утичу на успех њихове деце у стицању вишејезичних компетенција. Према Гарднеру (1985: 110), родитељи могу ефикасно мотивисати своју децу да уче страни језик. На пример, родитељи који активно и позитивноразговарају о учењу језика са интегративном мотивацијом. Они чак могу покушати да уче језик заједно са децом, делећи позитивне утиске о учењу и подржавајући процес учења језика своје деце. Такође, препознају и цене успех, те настављају да пружају подршку и током периода неуспеха. Родитељи показују својој деци свој став према учењу страног језика и своју жељу да уче, нпр. читајући књигу на немачком језику или радећи домаћи задатак заједно са децом (Гарднер, 1985: 109).

3. Анализа и дискусија

3.1 Ставови родитеља према учењу другог страног језика

Родитељ А: Моје искрено мишљење је да је немачки идеалан избор за други страни језик јер је доста заступљен у Европи као матерњи језик, а јако је важно да деца уче стране језике. Поред немачког, мислим да је и француски језик добар избор за други страни језик.

Родитељ Б: Став наше породице је да је немачки као други страни језик у основној школи од велике важности у данашње време када је знање минимум два страна језика постало обавезно због будућности детета и касније пословне комуникације. Учење је увек корисно; са учењем је живот занимљивији, а са знањем би требало да је живот удобнији и лакши.

Родитељ В: Прво, немачки језик треба да буде обавезан други језик у већини основних школа. Учење наше деце треба усмерити на потребе тржишта и могућности запослења кад заврше школовање.

Друго, Немачка је један од највећих инвеститора у Србији и потребе за знањем немачког језика су велике. Сваком ко га зна даје предност за запослење у односу на друге кандидате. С обзиром на то да и сама радим у аустријској фирми, могу да оценим да је знање немачког језика у данашње време неопходно.

Треће, знање енглеског језика се данас подразумева. Француски језик је језик дипломатије. Шпански језик је значајан уколико дете планира да живи у Америци или Шпанији. Руски језик је у тренутној ситуацији употребљив бар што се тиче наше земље. Свакако, сматрам да је значајнији него нпр. француски. Немачки језик је дефицитаран у нашој земљи и даје највеће могућности запослења у Европској унији. Велики број научних радова је објављен управо на немачком језику. (Прилог 2)

Родитељ Г: У ери глобализације значај познавања различитих страних језика отвара врата новим приликама, изазовима, повезивању међу децом. Знање страних језика утиче на побољшање меморије, самопоуздања и креативности код деце. Поред деце, родитељи обнављају некада стечено знање из страног језика или преко упознавања са новим језицима упознају културу, обичаје, навике других народа. У нашој породици је код старијег детета препознато посебно интересовање за језике. Из једног страног језика иде на летњи камп, а из другог на Гете институт. Деца имају пуну нашу подршку и подстицај за учење страних језика јер смо става да знање више

страних језика у сваком погледу обогаћује њих као личности и даје у доброј мери импулс њиховом даљем развоју.

Родитељ Д: Свака част оном ко је осмислио чувену изреку – „колико језика говориш, толико људи вредиш". Апсолутно се слажем са тим, чак и кад је у питању немачки језик – мени лично међу најнеомиљенијим језицима. Без обзира на то, сматрам великом предношћу знање овог језика јер представља матерњи језик многих научника, уметника и интелектуалаца како из прошлости тако и из садашњости. Осим тога, Немачка је историјски одувек важила за земљу убрзаног технолошког напретка и колевку многих врхунских едукативних центара, те знање овог језика отвара врата за усавршавање знања из многих области. Такође, врло је значајна и чињеница да се овај језик користи као службени у више земаља ЕУ. Свакако, знање језика може само оплеменити лични напредак особе, те увођење учења овог језика код деце одмалена сматрам врло значајним за њихов развој и упознавање са светом.

Родитељ Е: Знање страних језика данас је неопходно, а произлази из глобализације друштва и потребе за успешнијом комуникацијом међу људима широм света. Са развојем друштва, количина знања и вештина је на вишем нивоу, тако да се знање једног страног језика подразумева, а у циљу већег напретка – неопходно је савладавање другог страног језика. Учење у раној доби, почевши од вртића, па и почетак основне школе, најбоље је захваљујући великој могућности мозга да прихвати и запамти инфомације. Такође, знање страних језика развија спознају о различитости, о поштовању истих. Имајући у виду развијеност земаља где се немачки језик користи, знање истог може донети вишеструку корист нашем приватном и професионалном животу. Немачки језик је други по важности језик науке. Немачка се са својим доприносом истраживању и развоју налази на трећем месту у свету и додељује истраживачке стипендије иностраним научницима. Велики број интернет страница је на немачком језику. Немачка се са годишњом продукцијом нових књига – међу 87 земаља – налази на 6. месту у свету, после: Индије, Велике Британије, САД, Кине и Русије. Немачки је матерњи језик великана: Гетеа, Кафке, Моцарта, Баха, Бетовена и др. Такође, Немачка додељује велики број стипендија за студирање у Немачкој, па је знање тог језика пропусница за добијање исте. Узевши у обзир све горе написано, мишљења сам да је велика корист ђака од учења немачког језика као другог страног језика у оквиру школовања.

На основу ових ставова може се закључити да родитељи углавном подржавају учење немачког језика као другог страног језика због његове корисности и практичне примене у професионалном и личном животу.

Родитељи генерално подржавају учење немачког језика, иако неки лично немају склоност према њему. Ова подршка се често повезује с њиховим уверењем да познавање више језика доприноси бољем образовању и развоју деце. Њихова лична искуства у учењу језика такође играју важну улогу у мотивацији коју пружају деци. Они препознају важност страних језика, не само немачког, али су свесни предности које долазе из учења језика генерално. Такође се види јасна подршка учењу немачког језика због његове присутности у образовним и научним сферама.

Већина родитеља истиче инструменталну мотивацију као примарни разлог за учење немачког језика, тј. користе га као алат за остваривање конкретних циљева, попут бољег запослења или академских могућности (ставови родитеља Б, В, Е). Родитељи наглашавају значај немачког језика у контексту професионалне каријере, што је посебно видљиво у ставовима о тржишту рада, економским приликама и везама са Немачком као водећом економијом у Европи.

Неколико родитеља (ставови родитеља Д, Г) такође признаје значај интегративне мотивације, тј. повезивања са културом и људима који говоре немачки. У тим ставовима се осећа одређена жеља за културним повезивањем, али је ова мотивација углавном секундарна у односу на практичне користи које језик доноси.

Такође, приметно је да родитељи препознају важност раног учења језика јер се то наводи као кључно за развој дечјих когнитивних способности и отварање нових прилика (став родитеља Е). Овај аспект учења страног језика подразумева комбинацију и интринзичне и екстринзичне мотивације, где родитељи сматрају да ће језичке вештине обогатити дечји интелектуални и културни развој.

На крају, можемо закључити да се родитељски ставови првенствено заснивају на инструменталној мотивацији (корисност за каријеру, пословне и образовне могућности), док су аспекти интегративне мотивације (повезивање са културама и људима који говоре немачки) у другом плану.

3.2 Ставови ученика према учењу немачког као другог страног језика

Ученик А: Мислим да је немачки занимљив предмет, и уз то, вероватно ћемо сви барем једном ићи у Немачку, па ће помоћи. Немачки може да буде

занимљив ако волиш стране језике, ако не – онда ништа. Вероватно учимо немачки јер је један од језика који се најчешће прича у Европи у државама као што су Швајцарска, Немачка и Аустрија. Не волим га, па нема баш пуно разлога што га учим, али ок је. Идемо даље. То је то!

Ученица Б: Мени је немачки занимљив језик, то ме на пример мотивише. Идем и на додатне часове да бих била боља у школи и зато што ми је занимљиво да учим нове речи и да их вежбам. Немачки је битно учити зато што је корисно и лепо знати стране језике. (Прилог 2)

Ученица В: Моје мишљење је да поред матерњег језика треба знати још барем два језика. Мотивација да научим немачки била је моја прабака. Она живи у Аустрији, у Грацу. Долази у Србију само лети и тада вежбам са њом и учим нове речи. Што више језика знамо, то ће нам бити лакше да се снађемо на путовањима или у другим државама.

Ученик Г: Немачки учим зато што се прича у мојој омиљеној земљи – Аустрији. Мене мотивишете Ви јер лепо објашњавате. Немачки је важан да бисмо, када одемо у другу државу, знали да причамо њихов језик.

Ученица Д: Мислим да су немачки и други страни језици јако битни јер се доста говоре у другим земљама и једног дана ће ми заиста значити што сам учила немачки. Моја мотивација за учење немачког је та да ја себе замишљам како предајем немачки на факултету (Харварду). Волим да учим немачки јер када га учим, осећам се као да сам Немица.

Ученик Е: Волим немачки. Учим за контролни и писмени. Волим писање и слушање.

Ставови ученика према учењу немачког језика показују да је њихова мотивација углавном комбинација интегративне и инструменталне мотивације, али са већим акцентом на личном интересовању и задовољству у учењу језика. Већина ученика наводи да учи немачки јер је то занимљив језик или зато што уживају у процесу учења (ученици Б, Д, Е). Овај став указује на снажну унутрашњу мотивацију, где се само учење језика посматра као задовољство, а не само као средство за постизање спољашњих циљева. Ученица Д чак наводи да себе замишља као професорку немачког језика, што указује на дубоку мотивацију везану за лични развој и самоидентификацију кроз језик.

Инструментална мотивација је такође присутна у њиховим ставовима. Деца увиђају практичну корист немачког језика у свакодневном животу, посебно у контексту путовања и комуникације са породицом која живи у иностранству (ученици В, Г). Ово се посебно односи на ученике који имају

породицу у Немачкој или Аустрији, што је снажан фактор који мотивише њихово учење језика. Један део ученика, попут ученице В, има интегративну мотивацију јер жели да се боље повеже са културом и породицом која живи на немачком говорном подручју. Слично томе, ученик Г учи немачки због личне везаности за Аустрију, његову омиљену земљу, што такође указује на интегративну мотивацију.

Ученици такође наводе да их спољашњи фактори, као што су подршка и начин предавања наставника, додатно мотивишу (ученик Г). Ово указује на утицај школског окружења на њихову мотивацију за учење језика.

3.3 Поређење ставова родитеља и ставова деце према учењу немачког као другог страног језика

Родитељ А и ученик А

Родитељ А сматра да је немачки језик идеалан избор за други страни језик, истичући његову важност као матерњег језика у Европи и потребу да деца уче стране језике. Став родитеља је јасно инструментално мотивисан, јер се фокусира на практичне разлоге попут потребе за знањем страног језика у будућности. Са друге стране, ученик А доживљава немачки као занимљив, али не изражава велики ентузијазам. Његова мотивација је више спољашња јер наводи да учи немачки зато што је то језик који се најчешће говори у Европи и може бити користан на путовањима. Ипак, постоји и елемент интринзичне мотивације јер ученика интересује занимљивост учења језика, али овај интерес није посебно развијен.

Родитељ Б и ученица Б

Родитељ Б наглашава важност учења немачког језика због будуће професионалне употребе и пословне комуникације, што јасно одражава инструменталну мотивацију. Родитељи у тој породици такође верују да учење чини живот занимљивијим и сматрају да је знање језика неопходно за будуће успехе.

Ученица Б такође показује ентузијазам према учењу немачког, али њена мотивација је више унутрашња. Наводи да јој је немачки занимљив, да ужива у учењу нових речи и да јој то представља задовољство. Иако схвата практичну корист знања страног језика, њену примарну мотивацију чине лични интерес и задовољство које добија из процеса учења.

Родитељ В и ученица В

Родитељ В посматра учење немачког као неопходност у савременом свету због потреба тржишта рада и запослења. Овај став јасно одражава инструменталну мотивацију, посебно у контексту економских и

професионалних предности које доноси знање немачког језика. Поред тога, родитељи истичу да је немачки важан због улоге Немачке у светској науци и пословима.

Слично томе, ученица В има јаку интегративну мотивацију. Њен разлог за учење немачког јесте лична повезаност са породицом, тачније са прабаком која живи у Аустрији. Она жели да користи језик у свакодневном животу током породичних посета, што је мотивисано потребом за бољом комуникацијом и повезивањем са културом. Ово показује дубљу везу између личне и културне мотивације, што се разликује од професионално оријентисаног става родитеља.

Родитељ Г и ученик Г

Родитељ Г истиче значај учења немачког у глобалном контексту и наглашава предности вишејезичности за децу. Породица подстиче интересовање детета за учење више језика кроз летње кампове и Гете институт, што указује на интегративну мотивацију и жељу да дете стекне шири културни и језички опсег.

Слично томе, ученик Г наводи да учи немачки због своје везаности за Аустрију, омиљену земљу, што показује снажну интегративну мотивацију. Ученика мотивише и наставник, што указује на значај спољашњих фактора у процесу учења, као што је начин предавања и подршка у школи. Овај став је усклађен са родитељским ставом о важности вишејезичности, али ученик показује већи лични афинитет према одређеној култури.

Родитељ Д и ученица Д

Родитељ Д види учење немачког као предност, иако лично није одушевљен овим језиком. Сматра да је немачки важан због историјске улоге Немачке у науци и технологији, те га види као начин да деца стекну шири културни и академски приступ. Овај став је пример инструменталне мотивације с нагласком на културни капитал који немачки језик нуди.

Ученица Д има веома јаку интегративну мотивацију са дубоким личним афинитетом према немачком језику. Она жели да постане професорка на факултету, што показује снажан лични циљ везан за учење немачког. За разлику од родитеља, који је фокусиран на практичну употребу језика у науци и технологији, ученица има дубљу емоционалну везу са самим језиком и види га као део свог будућег идентитета.

Родитељ Е и ученик Е

Родитељ Е наглашава да је знање страних језика неопходно због глобализације и професионалних могућности које оно доноси. Родитељ

сматра да је учење другог страног језика природан корак у образовању деце и истиче значај немачког као језика науке, технологије и културе. Ово је јасан пример инструменталне мотивације, фокусиране на професионални и академски развој.

Ученику Е је немачки језик занимљив и он ужива у учењу. Његова мотивација је унутрашња, јер воли сам процес учења, посебно су му занимљиве вештине писања и слушања. За разлику од родитеља, који је фокусиран на шире друштвене и професионалне разлоге за учење немачког, ученик више ужива у конкретним активностима везаним за учење језика, без јасно изражених дугорочних циљева.

4. Закључак

У овом раду су истражени ставови родитеља и деце према учењу немачког језика као другог страног језика и анализирани су фактори који утичу на усвајање немачког као другог страног језика. Главни налази указују на то да родитељи генерално препознају значај немачког језика због његове практичне употребе у професионалном и академском контексту, док деца често уче немачки због личних интереса, као што су путовања, комуникација с родбином и занимљивост језика.

Ставови родитеља и деце се разликују у врсти мотивације: родитељи су углавном фокусирани на инструменталну мотивацију, истичући практичне користи као што су професионалне могућности и будућа запослења, док деца показују мешавину интегративне и интринзичне мотивације, са нагласком на лични интерес, задовољство и повезаност са културом.

Ставови и мотивација играју кључну улогу у успеху у учењу језика. Ставови родитеља могу значајно утицати на одлуке о образовању и усмеравање деце ка учењу страних језика, али је такође важно узети у обзир и мотивацију самих ученика. Мотивација може бити унутрашња, која се односи на лично задовољство и интерес, или спољашња – која укључује професионалне и практичне користи. Разлике између родитељских и дечјих ставова указују на важност разумевања и усклађивања различитих мотива. Док родитељи могу бити фокусирани на дугорочне могућности, деца често боље напредују када су мотивисана личним интересовањима и искуствима. Дакле, успех у учењу језика зависи од споја унутрашњих и спољашњих мотива, где је важно створити окружење које подржава и негује обе врсте мотивације.

Наставници и образовне институције треба да препознају различите мотиве ученика и родитеља и прилагоде своје приступе како би укључили родитеље у мотивисање ученика да лакше и брже усвоје страни језик. Такође, увођење иновативних метода учења може помоћи да се повећа унутрашња мотивација ученика, док информисање родитеља о користима учења може помоћи у усклађивању њихових очекивања са интересовањима деце. Образовне институције би требало да понуде родитељима презентације о значају страног језика који се усваја у школи, приближе им методе рада, а наставници страног језика би требало да обраде различите теме са ученицима и да им покажу да страни језик није само „досадна" граматика, већ да је уско повезан са културом и народом који тај језик говори.

Литература

Baker 1992: C. Baker, *Attitudes and Language*. Clevedon: Multilingual Matters.

Csizér и Dörnyei 2005: K. Csizér, Z. Dörnyei, Language learners' motivational profiles and their motivated learning behavior. *Language Learning*, 55(4), 613–659.

Deci и Ryan 1985: E. L. Deci, R. M. Ryan, *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.

Dörnyei 2001: Z. Dörnyei, *Motivational strategies in the language classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dörnyei и Ushioda 2013: Z. Dörnyei, E. Ushioda, *Teaching and researching motivation* (2nd ed.). Harlow: Pearson Education.

Ellis 1994: R. Ellis, *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.

Gardner 1985: R. C. Gardner, *Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. London: Edward Arnold.

Gardner и Lambert 1972: R. C. Gardner, W. E. Lambert, *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley, MA: Newbury House.

Garrett 2010:P. Garrett, *Attitudes to Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lasagabaster 2005: D. Lasagabaster, Attitudes towards Basque, Spanish and English: An analysis of the most influential variables. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 26(4), 296–316.

Noels et al. 2000: K. A. Noels, L. G. Pelletier, R. Clément, R. J. Vallerand, Why are you learning a second language? Motivational orientations and self-determination theory. *Language Learning*, 50(1), 57–85.

Riemer 2002: C. Riemer, Wie lernt man Sprachen? In *Neue Sprachen lehren und lernen. Fremdsprachenunterricht in der Weiterbildung*.

Tódor и Dégi 2017: E. Tódor, Z. Dégi, Language attitudes, language learning experiences and individual strategies: What does school offer and what does it lack? *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 8(2), 123–137.

Дурбаба 2011: О. Дурбаба, *Теорија и пракса учења и наставе страних језика*. Београд.

Aleksandra Jakšić

ATTITUDES OF PARENTSAND CHILDREN TOWARDS SECOND LANGUAGE LEARNING

Summary

Parental attitudes play a crucial role in children‘s success, particularly in learning foreign languages. Understanding these attitudes helps clarify how parents influence their children’s motivation and interest in language learning, which directly impacts academic achievement. Additionally, parental views can of globalization, this research explores the type of motivation parents most commonly foster in their children — integrative (desire for cultural integration) or instrumental (pragmatic reasons, such as career prospects). Using interviews with six students and their parents, the study reveals that parents primarily encourage instrumental motivation, seeing German as a key asset for future career opportunities. These findings contribute to a deeper understanding of how parental attitudes affect language acquisition.

Keywords: multilingualism, attitudes, motivation, parents, second foreign language teaching, German language

Прилози

Прилог1

STAV O UČENJU NEMAČKOG JEZIKA KAO DRUGOG JEZIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Poštovani,

U nastavku Vam dostavljam mišnjenje mog supruga i mene o učenju nemačkoj jezika u Osnovnim školama:

1. Nemački jezik treba da bude obavezan drugi jezik u većini Osnovnih škola. Učenje naše dece treba usmeriti na potrebe tržišta i mogućnošću zaposlenja kad završe školovanje.
2. Nemačka je jedan od najvećih investitora u Srbiji i potrebe za znanjem nemačkog jezika su velike. Svakom ko ga zna daje koparativnu prednost za zaposlenje u odnosu na druge kandidate. S obzirom da i sama radim u austrijskoj firmi mogu da ocenim da je znanje nemačkoj jezika u današnje vreme neophodno
3. Znanje engleskog jezika se danas podrazumeva. Francuski jezik je jezik diplomatije. Španski jezik je značajan ukoliko dete planira da živi u Americi ili Španiji. Ruski jezik je u trenutnoj situaciji upotrebljiv bar što se tuče naše zemlje, svakako smatram da je značajniji nego npr. francuski. Nemački jezik je deficitaran u našoj zemlji i daje najveće mogućnosti zaposlenja u Evropskoj Uniji. Veliki broj naučnih radova je objavljen upravo na nemačkom jeziku.
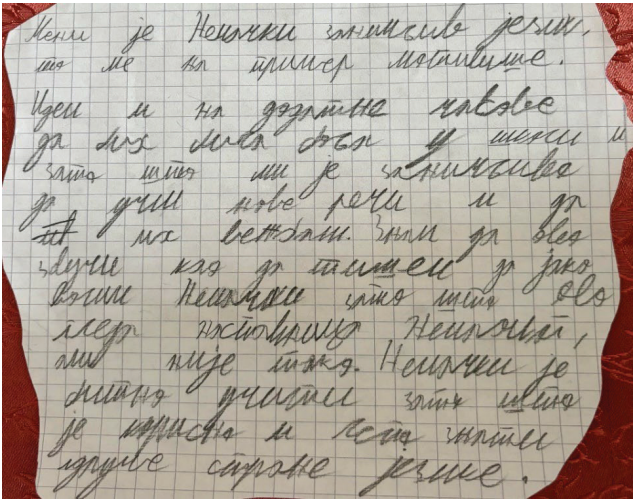
Прилог2